

Про захист прав споживачів фінансових послуг

За ініціативи Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» в Україні розбудовується система захисту прав споживачів фінансових послуг. Базовим цієї системи є Закон України «Про споживче кредитування» та два законопроекти «Про устанovu фінансового омбудсмена» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг».

Закон «Про споживче кредитування» став першим суттєвим кроком на шляху захисту споживачів фінансових послуг. Він вперше встановив зобов'язання фінансових установ щодо чесної поведінки у рекламі, розкритті інформації, умовах кредитів, повідомленні його реальної вартості та виборі страхових компаній. Але за даними дослідження, що здійснив Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», є значні розбіжності між нормами Закону, та практикою фінансових установ. І головне те, що Закон «Про споживче кредитування» не виконується багатьма фінансовими установами, оскільки у ньому не прописані санкції за невиконання його вимог. Зокрема, попри заборону реклами безпроцентних кредитів кожен десятий знайдений рекламний матеріал говорив, що кредит надається під 0% або близьку до нуля ставку. Крім того, дослідження виявили, що у документах, які надаються клієнтам фінансових установ, не зазначається та неправильно вказується реальна річна процентна ставка (РРПС) та загальна вартість кредиту для споживача – консультанти називають розмір номінальної ставки (яка, як правило, низька – 0,01 %), але «забувають» повідомити про значні комісії за видачу та місячні комісії, в результаті чого РРПС становить 200 % річних і більше. Також, поширеною залишається заборонена практика нав'язування страхових полісів, коли позичальники не мають можливості вибрати страхову компанію – жодному «таємному покупцю» не дали скористатися правом на вибір страхової компанії.

«Головною причиною недобросовісної їх поведінки є відсутність у регуляторів фінансового ринку достатніх повноважень. А саме права штрафувати за порушення прав споживачів. Інша причина у тому, що фінансові установи мало що зробили, щоб змінити свої практики та привести їх у

відповідність до вимог закону», так прокоментувала ситуацію заступник керівника Проекту USAID Юлія Вітка.

Законопроект 2456-д пропонує надати регуляторам фінансового ринку (НБУ, НКЦПФР, Нацкомфінпослуг) необхідні інструменти правозастосування (перевірки, порушення справ, штрафи та інше) за порушення закону.

«Поки законопроект 2456-д не буде схвалений, регулятори не зможуть контролювати виконання фінустановами законодавства у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг. Ми бачимо, що на практиці фінансові установи демонструють низький «добровільний» рівень дотримання норм закону. Тому, для того, щоб захистити українців, регулятори фінансового сектору мають отримати більше інструментарію для забезпечення «примусового» виконання законів. Від нових правил гри на ринку споживчого кредитування виграють обидві сторони – як споживачі, так і кредиторів», - наголосив заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності Олег Лаврик.

Окрім нових повноважень для регуляторів фінансового ринку, нова система захисту прав споживачів фінансових послуг запроваджує нові механізми вирішення спорів, що виникають між споживачами та фінансовими установами. У конфліктах же з фінансовими установами нині українці залишаються незахищеними і їх вирішує лише суд. Але за результатами досліджень, лише 10% українців довіряють вітчизняній судовій системі! Тому, дієвим інструментом розв'язання конфліктних ситуацій між споживачами фінансових послуг та фінустановами має стати запровадження фінансового омбудсмена, передбаченого законопроектом 8055.

Фінансовий омбудсмен – інституція, яка буде розв’язувати у позасудовому порядку спори, пов’язані з наданням фінансовими установами послуг споживачам. Він у першу чергу буде намагатися здійснити примирення конфліктуючих. У країнах ЄС ця процедура є успішною у 60-70% випадків. У разі неможливості досягти примирення, фінансовий омбудсмен буде розглядати спір і приймати відповідне незалежне справедливе рішення.

«Звертатися до фінансового омбудсмена зможуть виключно фізичні особи. Це інструмент, що працює для людей. Зауважу, що фінансовий омбудсмен не заміняє суди, а нова ефективна альтернатива їм. Жоден споживач не буде обмежений у конституційному праві звернутися до суду на будь-якому з етапів вирішення спору. Але ми сподіваємося, що він обиратиме саме звернення до фінансового омбудсмена. Адже його рішення будуть прийматися неупереджено, компетентно та швидко, у термін до 60 днів. Для порівняння українські суди розглядають такі справи 1 – 2 роки», - повідомив голова підкомітету з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини Комітету Верховної ради України з питань правової політики та правосуддя Руслан Сидорович.

У законопроекті закладено такий алгоритм призначення фінансового омбудсмена, який дозволить йому бути максимально незалежним. Як демонструє світовий досвід, така неупереджена та професійна інституція користується довірою пересічних громадян.

«Інститут фінансового омбудсмена та механізм позасудового вирішення спорів працює успішно у більшості країн ЄС. Законопроект 8055 – це спроба побудувати і в Україні нову чесну, неупереджену і, найголовніше, ефективну систему вирішення спорів на фінансовому ринку» - завершила розмову експерт із захисту прав споживачів фінансових послуг Тетяна Буряк.

Володимир Бутенко
Енергозбереження Поділля